

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2026-05-20

Närvarande: F.d. justitierådet Kerstin Calissendorff,
f.d. hovrättspresidenten Fredrik Wersäll och justitierådet
Magnus Medin

Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga

Enligt en lagrådsremiss den 7 maj 2026 har regeringen (Socialdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas,
2. lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten,
3. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
4. lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Veronica Widell Edlund och departementssekreteraren Per-Ola Cullin.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Förslaget till lag om ändring i lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas

I lagrådsremissen föreslås bestämmelser om elektronisk övervakning för att kontrollera efterlevnaden av villkor som avser skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på annan anvisad plats som kan likställas med bostad.

En förutsättning för övervakningen är att det på grund av konkreta omständigheter finns skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer följa det särskilda villkoret och den elektroniska övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet. Samtidigt kan konstateras att såväl installation av övervakningsutrustningen som själva övervakningen i praktiken fordrar medverkan av såväl barnet eller den unge som dennes vårdnadshavare eller annan som ansvarar för den bostad eller plats där övervakningen skall ske. Några sanktioner eller tvångsmedel är inte förenade med vare sig bristande medverkan till att upprätta eller upprätthålla övervakningen.

Det framstår med hänsyn härtill för Lagrådet som mest rimligt att övervakningen i första hand kan komma i fråga i sådana situationer där övervakningen kan medverka till att mer ingripande åtgärder kan undvikas. Till exempel kan ett villkor att befinna sig i bostaden med elektronisk övervakning i vissa situationer vara ett förebyggande av eller alternativ till omhändertagande i enlighet med den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga. Härigenom

skapas ett incitament för barnet eller den unge att medverka till att övervakningen kommer till stånd och att villkoret följs.

Relationen till alternativa åtgärder har inte berörts i lagtexten och endast kortfattat i författningskommentaren. Lagrådet förordar att förutsättningarna för elektronisk övervakning som alternativ till mer ingripande åtgärder utvecklas närmare i första hand i författningskommentaren, inte minst till stöd för tillämplande myndigheter.

5 a kap. 6 och 7 §§

Som anförts klargörs varken i lagtexten eller i författningskommentaren att monteringen och borttagningen av övervakningsutrustningen förutsätter att innehavaren av den bostad (eller av annan plats där åtgärden ska vidtas) medger att berörda personer ges tillgång till bostaden och där utför åtgärden. Inte heller att ett medgivande erfordras för att utrustning ska få fästas runt barnets eller den unges arm eller ankel.

Det förhållandet att en socialsekreterare alltid ska närvara vid monteringen av utrustningen, liksom att Polismyndigheten på Statens institutionsstyrelses begäran också ska närvara om det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan de särskilda befogenheter som anges i polislagens 10 och 10 a §§ behöver användas eller det föreligger synnerliga skäl, riskerar att ge intrycket för de som närvarar att den elektroniska övervakningen kan genomföras med tvång. Av allmänmotiveringen framgår dock att tanken är att den som ska utföra åtgärden kan behöva polisskydd på grund av att till exempel ett syskon till barnet (eller annan vuxen i hemmet än vårdnadshavaren) tidigare har dömts för våld eller hot mot tjänsteman eller något annat allvarligt brott.

Enligt Lagrådets uppfattning ter det sig orealistiskt att den elektroniska övervakningen kommer att fungera om inte alla personer i hemmet accepterar tanken att övervakningsutrustningen kan komma att fungera som stöd och hjälp för barnets eller den unges behov av brottsförebyggande åtgärder. Vid den bedömningen, och med hänvisning till vad som anförts i föregående stycke, bör inte förslaget om en möjlighet att begära biträde av Polismyndigheten genomföras.

Eftersom ett särskilt villkor om att ett barn eller en ung person ska uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats kan beslutas utan samtycke, bör behovet av ett medgivande till de praktiska åtgärder som erfordras för en kontroll av villkoret genom elektronisk övervakning klargöras i lagtexten eller i författningskommentaren.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar övriga lagförslag utan erinran.